H xxx
19/6

Digitized by the Internet Archive
in 2016

https://archive.org/details/b22041436

VERHANDELINGEN,

BEKROOND

MET DEN PRIJS VAN HET LEGAAT

VAN

JOHANNES MONNIKHOFF.

VIJFDE DEELS, TWEEDE STUK.

TE AMSTERDAM, BIJ
LODEWYK VAN ES,
MDCCCVI.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

VERHANDELING

OVER DE

AANGEBORENE

BREUKEN,

DOOR

F. G. VAN INGEN,

Operateur en Ordinaris Chirurgijn van den Hove en Hooge Vierschaar van Zuid-Holland te Dordrecht.

BEKROOND BIJ HET LEGAAT VAN MONNIKHOFF, IN 1806.

TE AMSTERDAM, BIJ

LODEWYK VAN ES,

1806.

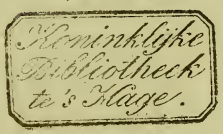

ANDWOORD

OP DE

VRAAG:

„ Naardien het duistere en moeilijke der
„ kunstbewerking aan veröuderde Lieschbreu-
„ ken veeläl bij de Aangeborene Breuken (*her-*
„ *niæ congenitæ*) voorkomt, en dienvolgens eene
„ nauwkeurige kennis derzelve voor elk Heel-
„ meester onöntbeerlijk is, ten einde, in
„ voorkomende gevallen van dien aart, zijn
„ oordeel zekerer te bepaalen, en de gepas-
„ te kunsthulpe met des te meerder grond
„ uittekiezen en aantewenden, zoo wordt ge-
„ vraagd:

„ 1°. Welke is de natuurlijke ſtaat der
„ deelen, die tot de Aangeborene Breuken
„ betrekking hebben, vóór en ná de geboor-
„ te, zoo wel van vrouwelijke als mannelijke
„ kinderen, en bij bejaarden?

„ 2°. Welke afwijkingen daarvan geven,
„ bij dit bijzonder ſoort van Breuken, aanlei-
„ ding tot derzelver ontſtaan en voortduu-
„ ring; maaken de terugbrenging, naar maate
„ des gevorderden ouderdoms, bezwaarlijker

„ en dikwerf ondoenlijk, en ingevallen van
„ beklemming de kunstbewerking zoo veel
„ gevaarlijker ?

„ 3°. Welke Ontleed- en Heelkundige
„ waarneemingen, beschrijvingen en afbeel-
„ dingen zijn het, die over dit een en ander
„ het meeste licht verspreid hebben; en wel-
„ ke gevolgen, daar uit afgeleid, kunnen met
„ voordeel op de behandeling en breukſnij-
„ ding, bij erkende en beknelde Aangebore-
„ ne Breuken, toegepast worden, en gegron-
„ de voorschriften opleveren?"

DOOR

F. G. VAN INGEN,

Operateur en Ordinaris Chirurgijn van den Hove en Hooge Vierschaar van Zuid-Holland, te Dordrecht.

WAAR AAN DE GOUDEN MEDAILLE IN DEN JAARE 1806 IS TOEGEWEEZEN.

VERHANDELING

OVER DE

AANGEBORENE

BREUKEN,

DOOR

F. G. VAN INGEN,

Heelmeester, enz. te Dordrecht.

INLEIDING.

Van alles, wat, tot hier toe, naar den uiterſten wil van den Stichter dezes Legaats behandeld is, is 'er voorzeker niets, van het welk in het algemeen minder bekend is, waar door de mensch in de eerſte oogenblikken van zijn aanzijn wreeder gefolterd wordt, en waarvan hij, in meer gevorderden leeftijd, de wrange vruchten zijner

eerſte, en meeſtal kwalijk behandelde, gebreken zoo ſmartelijk moet plukken; 'er zijn voorzeker geene gebreken, welke eene meerdere ontleedkundige kennis tot derzelver wezenlijke onderſcheiding van andere gebreken, zoo wel als tot derzelver behandeling, vorderen; 'er zijn, eindelijk, geene gebreken, welke minder gekend worden, en meerdere mishandelingen ondergaan, dan de AANGEBORENE BREUKEN.

Verſchuldigden dank, voor mijne tijdgenooten en voor het volgende geſlacht, aan de asſche van den onſterflijken MONNIKHOFF! Verſchuldigden dank aan Ulieden, Bezorgeren! voor de ſtipte en nuttige uitvoering van deze heilzaame en leerrijke nagedachtenis, waardoor de edelſte wetenſchap voor 's menſchen heil zoo zichtbaar wordt verrijkt! Een KOPS, een TEYLER en anderen, mogen zich verdienſtelijk hebben gemaakt; maar een MONNIKHOFF heeft zich boven allen vereeuwigd, en het nageſlacht aan zijne asſche traanen van dankbaarheid doen ſtorten.

Welke duure verplichting gevoelt niet elk regtſchapen Heelmeester, die *den aart en de verſcheidenheid der Breuken*, met alle de daar aan verknochte konstregelen, van nader bij heeft leeren kennen, onderſcheiden en be-

handelen, bij het plichtmaatig nalezen van de uitmuntende Verhandelingen, welke, door een kundig en welingericht beſtuur van deze nagedachtenis, alreeds haare geboorte aan dezelve verſchuldigd zijn! Welke erkentelijkheid voor hun, die hierdoor zijn opgewekt, om, door eene gepaste eerzucht, op het voetſpoor van onzen grondlegger, der maatſchappij, zoo vóór als ná den dood, nuttig te zijn, en zich zelven der vergetelheid te ontrukken! — Wie is 'er onder Ulieden, die de verſchriklijke werktuigen der Breukſnijding bezigt, die niet gevoelt, dat door het bijdraagen der Verhandelingen van eenen te vroeg geſtorven LEURS, LOGGER, JAS, KERBERT, en anderen, DE KONST DOOR HUN TOEDOEN IS VOLMAAKTER GEWORDEN? — Wie Uwer ſlaat niet met een veel geruster hart voor u zelven, en op veel zekerer gronden voor den lijder, handen aan den arbeid? — Wie Uwer, eindelijk, ſmaakt niet dagelijks het ſtreelend genoegen, van lijders uit hunnen rampvollen toeſtand te redden, in welken zij anders gewislijk waren omgekomen?

En hoe zeer men met eerbied aan onze voorvaderen en voormaalige konstgenooten moet terug denken, hoe zeer men derzelver

daaden moet bewonderen; is het echter eene ontegenzeglijke waarheid, dat zij met den aart en de verſcheidenheid der Breuken ſlechts ſchaars, en met de Aangeborene Breuken in het geheel niet bekend waren. Immers GALENUS kende den doorgang der ballen door den buikring wel, maar heeft nimmer begrepen, dat deze doorgang eene voorbeſchikkende oorzaak tot Breuken konde nalaaten. NUCK, BIDLOO, en anderen, gaven dezelve zoo duister op, dat men hier mede geene ſchrede voorwaards ging; en dit alles door gebrek aan ontleedkundige kennis der deelen, welke deze gevaarvolle gebreken zamenſtellen. Wie onzer tijdgenooten (en dit zij met beſcheidenheid en tot onſterflijken lof dier mannen gevraagd) zoude, zonder de onvergelijke ſchriften van eenen CAMPER, POTT, HALLER, HUNTER, en anderen, over de aangeboren Breuken zich met grond hebben durven verklaaren? en welke Heelkundige Verhandeling is tot nog toe bekend, welke tot deze, voor den Heelmeester nog duistere, gebreken het rechte ſpoor aanwijst?

Konden, derhalven, de Beſtuurers van deze nuttige nagedachtenis den beöefenaar der Heelkunde in het bijzonder, en de maatſchappij in het algemeen, aangenaamer verraſchen, —

konden zij immer beter aan hunne verpligting voldoen, dan door het ter beäntwoording voorſtellen der volgende vraag:

„ Naardien het duistere en moeilijke der „ kunstbewerking aan veröuderde Lieschbreu„ ken veeläl bij de Aangeborene Breuken (*her„ niæ congenitæ*) voorkomt, en dienvolgens eene „ nauwkeurige kennis derzelve voor elk Heel„ meester onöntbeerlijk is, ten einde, in „ voorkomende gevallen van dien aart, zijn „ oordeel zekerer te bepaalen, en de gepas„ te kunsthulpe met des te meerder grond „ uittekiezen en aantewenden, zoo wordt ge„ vraagd:

„ 1°. Welke is de natuurlijke ſtaat der „ deelen, die tot de Aangeborene Breuken „ betrekking hebben, vóór en ná de geboor„ te, zoo wel van vrouwelijke als mannelijke „ kinderen, en bij bejaarden?

„ 2°. Welke afwijkingen daarvan geven, „ bij dit bijzonder ſoort van breuken, aan„ leiding tot derzelver ontſtaan en voortduu„ ring; maaken de terugbrenging, naar maate „ des gevorderden ouderdoms, bezwaarlijker „ en dikwerf ondoenlijk en ingevallen van „ beklemming de kunstbewerking zoo veel „ gevaarlijker?

„ 3°. Welke Ontleed- en Heelkundige

„ waarneemingen, beſchrijvingen en afbeel-
„ dingen zijn het, die over dit een en ander
„ het meeste licht verſpreid hebben; en wel-
„ ke gevolgen, daar uit afgeleid, kunnen met
„ voordeel op de behandeling en breukſnij-
„ ding, bij erkende en beknelde Aangeborene
„ Breuken, toegepast worden, en gegronde
„ voorſchriften opleveren?"

Daar nu deze welingerichte vraag, als het ware, het richtſnoer aanwijst, naar welk wij het groot doel der Voorſtellers zouden kunnen treffen; zoo hebben wij gemeend de beäntwoording derzelve in drie afdeelingen te moeten ſplitſen. — In de eerſte zullen wij den natuurlijken ſtaat der deelen, welke tot de Aangeborene Breuken betrekking hebben, zoo wel van vrouwelijke als manlijke kinderen, naarvorſchen, en dezen tot bij volwasſenen beſchrijven.

In de tweede afdeeling zullen wij de afwijking dezer deelen, als de aanleiding en voortduuring der Aangeborene Breuken, zoo wel als de mogelijke of onmogelijke terugbrenging van dezelven, en de daarop volgende beklemming met derzelver gevaarlijker kunstbewerking, zoo na mogelijk beſchrijven.

En, eindelijk, in de derde afdeeling, de Ontleed- en Heelkundige waarneemingen, be-

ſchrijvingen en afbeeldingen opgeven, welke over dit gewigtig onderwerp het meeste licht verſpreid hebben, en deze ons ten nutte maaken in de afleiding der gevolgen op de behandeling en breukſnijding bij erkende en beklemde Aangeborene Breuken.

Dat gijlieden, Bezorgers! als bevoegde konstrechters, oordeelen, in hoe verre ik aan uwe loflijke poogingen heb voldaan, en ik in mijne moeilijke onderneeming ben geſlaagd.

*

EERSTE AFDEELING.

OVER DEN NATUURLIJKEN STAAT DER DEELEN, WELKE TOT DE AANGEBORENE BREUKEN BETREKKING HEBBEN.

§. 1.

Door AANGEBORENE BREUKEN verſtaan wij alle zoodanige *Liesch- en Balzaksbreuken*, als welke door den *meatus* of koker binnen den ſchederok des bals (*tunica vaginalis testis*), waar door de ballen zijn redergedaald, gevonden worden, of alwaar de uitgezakte ingewanden en bal in één en denzelfden zak gelegen zijn, en ſomtijds met dezelven in aanraaking komt, en vooräl even na de geboorte wordt waargenomen, of de oorzaak van dezen daarſtelt voor de daar op volgende breuk (*a*), of eindelijk, de zoodanige bij

(*a*) CALLISSEN, *System der neuere Wundarzneikunst*, 2de Deel, pag. 491. zegt, eenmaal gezien te

vrouwen als, in dezelve, tot dezen koker betrekking hebben.

§. 2.

De deelen, welke tot de aangeborene Breuken betrekking hebben, zijn alle de zoodanige, welke deze daarſtellen, of de voorbeſchikkende, gelegenheidgevende, of opwekkende oorzaaken uitmaaken of kunnen uitmaaken en daarſtellen.

§. 3.

Tot dezen behooren, vooräl bij manlijke kinderen, *de ballen met derzelver zaadſtreng*, het *buikvlies*, en de *buikring*. Bij vrouwelijke kinderen *de ronde banden der baarmoeder*; het *buikvlies*, en de *buikring*: terwijl wij de ingewanden, welke dezelve uitmaaken of daarſtellen, met ſtilzwijgen voorbijgaan.

DE BALLEN.

§. 4.

De natuurlijke ſtaat der ballen, welke

hebben, dat een jongel'ng van op zijn 18de jaar eene aangeborene Breuk bekwam.

niet altoos dezelfde is bij ongeborenen en geborenen, het geen eerst in den jaare 1749 door HALLER is ontdekt (*b*), is bij ongeborene manlijke kinderen zoodanig, dat dezelve, van de ontvanging af tot aan de vierde (*c*) of vijfde maand der dragt, gelegen zijn in het agterſte gedeelte van den buik, nabij de nieren, op de lendenſpieren (*pſoas*), en wel in een' bijzonderen zak van het buikvlies afkomstig, wanneer zij langzamerhand nederdaalen, en even vóór, in, en ſomtijds ná de geboorte door den buikring (*d*) in den balzak vallen.

§. 5.

Deze eenvoudige bepaaling zoude in het algemeen genoegzaam zijn, om de wijze, op welke de bal door den buikring tot in den balzak nederdaalt, te verklaaren, ware het niet dat wij in het vervolg, uit deszelfs af-

(*b*) *Progr de Herniis Congenitis recus. in ejusd. Opusc. patholog. pag* 311. *ſeqq. vol* 3 *Op. min.*

(*c*) Zie de ligging der ballen bij eene vrucht van vier maanden, in de uitmuntende tekening van BLUMENBACH, Grondbeginſelen der Natuurkunde, Pl 3. fig 2.

(*d*) BLUMENBACH, l. c. Pl. 3. fig. 1. alwaar de ééne bal in eene bijna voldraagene vrucht reeds is doorgevallen, terwijl de andere zich nog in den *annulus* bevindt.

wijking, al mede de Aangeborene Breuken moesten ophelderen; en het is hieröm, dat wij eene juiste ontleedkundige beſchrijving der deelen zullen laaten vooräfgaan, waar door wij des te duidelijker en verſtaanbaarer in onze uitleggingen zullen zijn.

§. 6.

De Bal dus, beſloten zijnde in dat gedeelte van het buikvlies, welk wij §. 4. hebben aangeſtipt en nader zullen leeren kennen, is eene vaatachtige zamenrolling, welke door celwijs weeffel tot kluwen, als het ware, wordt verbonden, welke vaatjens, allengs nauwer wordende, in eene langwerpige verzamelplaats aan den bovenkant des bals eindigen, welke den naam draagt van het ligchaampjen van HIGHMOR (*Corpus Highmori*) (*d**). Uit dit ligchaam ſpruiten 5 of 6 afzonderlijke buisjens, welke, door deszelfs witten rok naar buiten gaande, buiten op den bal verſcheidene omwendingen maaken, die gezamenlijk genaamd worden den Bijbal (*Epididymis*): alle deze buisjens loopen nu eindelijk wederom

(*d**) N. HIGHMORUS, *Corporis Humani Disquiſitio Anatom. pag.* 90, 91. *tab.* IC. *fig.* I. h. h. h. *et tab.* II. *fig.* . g. g. g. h.

te zamen in eene gemeene buis, die het afvoerend vat (*vas deferens*) genaamd wordt; uit welk afvoerend vat, te gelijk met de zaadflagäder, de ader- zenuw- en watervaten, de zaadstreng wordt daargesteld, die voor als nog buiten den zak, welke den bal omvangt, gelegen zijn, maar agter en onder denzelven heen loopen.

§. 7.

Behalven den door ons opgegevenen zak, welke van het buikvlies afkomt, is 'er om de ballen, onder den eerstgenoemden, een tweede vlies gelegen, hetwelk onmiddelijk den geheelen bal omvat, en den naam draagt van witten rok (*tunica albuginea*). Hier uit blijkt dus, dat de ballen, zoo lang zij binnen de holte van den buik gelegen zijn, door twee rokken of vliezen worden omvat, welke laatste het eerst door MOLINETTI is ontdekt (*e*), en na hem door MORGAGNI (*f*) en HALLER (*g*) breeder is beschreven.

§. 8.

(*e*) *Dissert. Anat. patholog. Diss.* 6. *Cap.* 9.
(*f*) *Adverss. tom.* 4. *animadv.* 1.
(*g*) *Element. Physiol. tom.* 7. *part.* 11. *pag.* 208.

§. 8.

Aan het onderſte gedeelte nu van den in de lendenſtreek, tot nog toe, geplaatſten bal gaat een klein piramiedswijzig ligchaampje, het welk met deszelfs grond naar boven, en met de punt naar beneden wijst, aldus met zijn punt naar de liesch zakt, en zich verliest in verſcheidene vezelen, welke gedeeltelijk in den band van POUPART, den onderſten rand der inwendige ſchuinſche ſpieren, de dwarſe ſpieren, de zijdelijke deelen van het ſchaambeen, en den grond des balzaks eindigen.

§. 9.

Dit piramiedswijzig ligchaampje, het welk mede buiten het buikvlies gelegen is, is geheel zonder holligheden, en beſtaat uit celwijs weeffel, zenuwen en ſpiervezelen, welke laatſte van de genoemde ſpieren, den band van POUPART, en den dijezwachtel afkomſtig zijn: dit ligchaampje wordt door HUNTER den beſtuurder der ballen (*gubernaculum testis*) genaamd (*h*).

(*h*) Zie *les Memoir. de Chirurg. pag.* 18 *et* 41. D'ARNAUD, *Planches* 1 *fig.* I. T. T.

§. 10.

Laat ons nu, daar wij de deelen, welke de ballen zamenſtellen, van nabij hebben leeren kennen, de ballen zelven, met die veranderingen, welke zij in het algemeen, en ſommige deelen afzonderlijk ondergaan, benevens de bijzondere tijden dier veranderingen, ſtap voor ſtap volgen.

§. 11.

De ballen, welke nu al dien tijd in de lendenſtreek, nabij de nieren, gelegen hadden, verwijderen zich thans langzaam, naar mate van den meerderen of minderen aanwas der deelen in het algemeen; tot dat zij vóór den buikring, en eindelijk dóór dezen tot in de liesch, en van daar in den balzak nederdalen. Op wat wijze en door welke kracht deze zonderlinge en opmerkenswaardige werking in het dierlijk ligchaam verricht wordt, kan, wat men hieromtrent ook moge gisſen, niet met zekerheid gezegd worden.

§. 12.

Bij deze trapsgewijze nederdaaling der bal-

len, welke meestal vóór de geboorte ten einde loopt, heeft het volgende plaats:

1°. Wordt de zaadstreng verlengd en veranderd; dat gedeelte, welk eerst boven was, wordt omgebogen en nu het onderste; de bal, die zoo digt aan het begin van de zaadstreng gelegen was, verandert van plaats, en valt uit de buiksholte buiten het ligchaam in den balzak; waaruit natuurlijk volgt, dat de zaadstreng zich zóó veel moet verlengen, als de afstand des bals verder van deszelfs oorsprong is, waaraan dan eindelijk de bal, als het ware, hangt.

2°. Het afvoerend vat (*vas deferens*) krijgt insgelijks eene tegenovergestelde richting.

3°. Het piramiedswijzig ligchaampje, of de wegwijzer van HUNTER, wordt geheel van stand veranderd; hoe nader de bal aan den balzak komt, hoe korter dit ligchaampje behoeft te zijn, en omgekeerd; en wanneer de bal dan tot buiten den ring genaderd is, gaat hij als over hetzelve heen, en nu is het bovenste het onderste, en omgekeerd: waaruit dan van zelve volgt, dat, daar nu het spits van de piramide boven is, en de basis onder, zij, door de verandering van dezen stand, haar zelve, als het ware, verliest.

Dit ligchaampje gaat, na dat de ballen tot in den balzak zijn nedergezonken, wederom opwaards, en hecht zich dáárin, waar wij §. 8. gezien hebben dat het van daan kwam, en draagt nu den naam van opſchorter der ballen (*cremaster*).

§. 13.

De ballen dus tot in den balzak nedergedaald zijnde, worden langzaam grooter, tot zoo, als wij allen dezelven in eenen volwasſenen ſtaat kennen; ſcheiden als dan het zaad af, het welk door het afvoerend vat naar de zaadblaasjens gebragt wordt, enz. In het welk verder te komen thans onze taak niet is.

HET BUIKVLIES.

§. 14.

Het Buikvlies is bij de eerſte tijd na de bevruchting een bijna onmerkbaar vlies (*i*),

(*i*) RUISCH zag bij een kind, het welk zonder huid of buikſpieren geboren was, niet alleen dezelfs ingewanden, maar ook derzelver werking door het doorſchijnend buikvlies. Zie alle zijne Werken, I D. 73 Aanm. pag. 211.

het welk men, na dat alle andere deelen bijna onderſcheidbaar zijn, nog nauwlijks kan beſpeuren; en dit was zeer noodzaaklijk, om reden dit vlies zich naar alle de buiksingewanden moet voegen, om aan dezelven een bekleedſel mede te deelen; even als wij §. 4. in het voorbijgaan hebben aangeſtipt, deelt dit vlies ook een bekleedſel mede aan de ballen, en eene duidelijke kennis daarvan zal in ons geval van het grootſte belang zijn.

§. 15.

Ten tijde; na de bevruchting, welke meestal de vierde of vijfde maand mag gerekend worden, op welken de deelen zich laten onderſcheiden, vindt men in dat gedeelte van het buikvlies, het welk de ballen omringt, altoos aan weerskanten op de binnenzijde van den zoogenaamden wegwijzer van HUNTER, juist over den buikring, eene opening. Aan GALENUS (*k*) was reeds bij de viervoetige dieren deze opening bekend; en bij NUCK (*l*) vindt men dezelve met den naam van *diverticulum* beſtempeld; gelijk ook, ná hun,

(*k*) Zie *Adm. Anat. lib. 6. cap.* 13.
(*l*) *Adenograph. Cur. cap.* II. *pag.* 131.

VESALIUS, CAMPER, RIOLANUS, DOUGLAS, RUISCH, SERMES, BIDLOO, en anderen, hoewel duister, eene beſchrijving, zelfs bij kinderen, daarvan geven.

§. 16.

Naar mate nu de deelen in het algemeen aangroeijen, wordt ook dit vlies zwarer, en ook deze openingen groter, en dalen te gelijk langzaam met den bal tot vóór den buikring; als dan wordt 'er eene halvemaansgewijze opening gevormd, welke niet zelden geplooid is, en zich als een klapvlies voordoet, en welke vervolgens, als het ware, in een lidteken overgaat, en bij bejaarden altoos gevonden wordt. Dit zoogenaamde lidteken was reeds bij RENEAULME bekend, en door hem beſchreven, immers zegt hij, onder anderen: „ dit ſlag van Breuken komt „ gemeenlijk door een gebrekkig lidteken „ van het buikvlies, waar door de deelen „ tot in de holligheid tusſchen dit vlies en „ de ſpieren doorzakken (*m*)." Het oude

(*m*) Verh. over de Scheurſels, pag. 87. door J. VAN DER HOLST in den jaare 1729 te Haarlem in het Nederduitsch uitgegeven.

doch verkeerde denkbeeld eener breuk, als door verbreking van den ſamenhang van het buikvlies, en daar door uitzakking der ingewanden ontſtaan, en in het Latijn door *ruptura* uitgedrukt, heeft ook door letterlijke overzetting, deze uitzakkingen *Breuken* en *Scheurſels* doen noemen.

§. 17.

Dat gedeelte van het buikvlies, het welk den bal als een buikingewand bekleedt, nu met den bal uit de lendenſtreek tot vóór den buikring afgezakt zijnde, heeft zich dus ook zoo veel moeten verlengen, en vormt door deze verlenging, als het ware, een vliezigen cijlinder, binnen welke de zaadvaten en het afvoerend vat naar den bal, die aan deszelfs top zich bevindt, opklimmen; nu zakt de bal met den top des cijlinders door deszelfs binnenst buitenkeerend middengedeelte door, even als of men een kogel op den top des vingers van een handſchoen met dienzelfden top binnen dien vinger laat nederzinken; waaruit dan natuurlijk volgt, dat uit dezen cijlinder een koker geboren wordt, aan den agterkant van welke koker de zaadvaten lopen, nadat deze koker met den bal, door

den buikring in den balzak is nedergezakt. Deze koker en vaten, die den zaadſtreng uitmaken, worden door de vezelen der balſpier (*cremaster*), die met dezelve afdaalt, omgeven, en naarmate van derzelver meerdere of mindere optrekking, wordt deze koker nu eens langer, dan eens korter, wederom groter of kleiner, naar mate van het voorwerp, gevonden, en eindigt in eenen geſloten grond, binnen welken de bal bloot legt.

§. 18.

Zoodra nu de ballen in den balzak zijn nedergezonken, begint deze koker ná, en ſomtijds reeds even vóór de geboorte, zich langzaam om de zaadſtreng of de ronde banden te ſluiten (*n*), welke ſluiting, of zamengroeijing, tot binnen den buikring, bij het gezegd lidteken, doorgaat; of blijft beneden het lidteken open en vormt den gemeenen ſchederok (*tunica vaginalis*); of wel tot even boven de bal, om de ſtreng ſamengegroeid, laat dezelve het onderſte gedeelte alleen open, en vormt dus de

(*n*) LOBSTEIN heeft eenmaal den weg, waar door de bal gegaan was, vóór de geboorte, geſloten gevonden. *Diſſert. Chirug. agens de hernia congenita.*

ſchederok des bals (*tunua vaginalis testis*) (*o*), met achterlating van het lidteken, het welk meestal in bejaarden gevonden wordt (*p*).

§. 19.

Naar mate nu het ligchaam aanwast, neemt het buikvlies in uitgebreidheid toe, terwijl het is vast gehecht door celwijs weeffel aan de lendenwervelen, middenrif, ſpieren van den buis, pisblaas, endeldarm, lijfmoeder en beenderen van het bekken, enz.

DE BUIKRING.

§. 20.

De Buikring is eene natuurlijke opening in het zijdelijke onderſte gedeelte van den buik, welke gemaakt wordt door de van elkanderen afwijkende peesvezelen van den onderrand der buitenſte ſchuinſe ſpier van den buik, welke zich, als het ware, op deze plaats voor een klein gedeelte verliezen, en nabij de ſchaambeensvereeniging aan dezelve inplanten.

(*o*) Zie hier over de uitmuntende Verhandeling van CAMPER, Holl. Maatſch. 6 D. 1 St. pag. 235.

(*p*) l. c. pag. 253.

§. 21.

Deze buikring is bij de ontwikkeling der deelen reeds aanwezig, wordt met den aanwas der overige deelen groter, en wordt eindelijk met de achtſte maand der bevruchting zoo groot, dat de ballen met dat gedeelte van het buikvlies, het welk wij daar bij hebben omſchreven, 'er kunnen doorkruipen, en als dan, in eenen natuurlijken ſtaat, in deze houding blijft, en alleen door de meerdere uitzetting der deelen als meerder wordt aangevuld, en zich dus ook als zoodanig, in eenen volwasſenen ſtaat, nauwer voordoet.

§. 22.

Door dezen buikring nu gaan, wanneer de ballen zijn doorgezonken tot in den balzak, bij mannen de zaadvaten, en bij vrouwen de ronde banden der baarmoeder.

§. 23.

Wij hebben uit de voorafgaande beſchrijvingen den natuurlijken ſtaat van de zaadſtreng zoo na mogelijk leeren kennen, en zullen dus, om verveelende herhalingen te vermijden,

den lezer derwaards wijzen, en thans overgaan tot de beſchrijving van den natuurlijken ſtaat der deelen, welke tot de Aangeborene Breuken bij vrouwen in het bijzonder betrekking hebben.

DE RONDE BANDEN DER BAARMOEDER.

§. 24.

Aan de baarmoeder worden twee koorden, ter wederzijde één, gevonden, welke den naam dragen van *ronde banden* der baarmoeder, en zamengeſteld zijn uit vaat- ſpier- en bandachtige deelen, en van de voorbovenſte hoeken, een weinig beneden den oorſprong der *trompetten van* FALOPPIUS, van dit ingewand nederdalende, door den buikring doorgaan, en zich verliezen in deze en in de omliggende bekleedſelen, in de gedaante van een ganzenpoot (*q*).

§. 25.

Wanneer wij nu deze banden met een Ontleedkundig oog gadeſlaan, en als dan in

(*q*) Zie BAUDELOCQUE, Verloskunde, I D. §. 175. pag. 151.

aanmerking nemen, dat de flagäderen, welke dezen mede helpen zamenſtellen, uit de bovenbuiksflagäder (*art. epigaſtrica*) (*q**) voordkomen, en dat de zenuwen aan de niervlecht derzelver geboorte verſchuldigd zijn, en, eindelijk, dat de ſpiervezelen, welke dezen al mede zamenſtellen, hunnen oorſprong verſchuldigd zijn aan die der buitenſte ſchuinſche ſpieren van den buik en aan die der baarmoeder zelve; dan immers zal het al ſpoedig blijken, dat de ronde banden der baarmoeder geene meerdere verandering ná dan vóór de geboorte ondergaan, dan dat dezelve na de geboorte grooter, en door den bewusten koker omſloten worden. In de zwangerheid echter heeft 'er eene belangrijke uitzetting dezer deelen plaats, welke wel eens aanleiding tot breuken geeft, dan thans geheel buiten ons beſtek is (*r*).

(*q**) EUSTACH. *Tab. Anatom. edit.* ALBINI, pag. 44 tab. 13. h. h. i. k. pag. 47. tab. 14. L. Nederduitſche uitgaaf der Ontleedkundige Plaaten Verklaaring, Pl. 13. e. e f. f. 2. 3 4 5. Pl. 14. m.

(*r*) Eene Schoonmaakſter, ten mijnen huize werkende, raadpleegde mij, vóór eenige jaren, over twee Lieschbreuken, welke zij telkens met de derde maand harer zwangerheid gewaar wierd, en tot hare verlosſing behield, doch dadelijk ná de verlosſing telkens ingingen, en zonder band bleven.

§. 26.

Deze banden der baarmoeder zijn, even als de zaadſtreng, met dat gedeelte van het buikvlies omvat, het welk zich ook met dezelve verliest, om dezelve ſluit, enz. gelijk wij §. 18. van de zaadſtreng gezegd hebben.

§. 27.

Wanneer wij nu met een aandagtig oog den natuurlijken ſtaat der deelen, welke wij beſchreven hebben, gade ſlaan, dan blijkt het immers zonneklaar, dat:

a. De ballen, tot de vierde of vijfde maand der bevruchting, in de lendeſtreek, nabij de nieren, natuurlijk gelegen zijn.
b. Dat zij, van den eerſten tijd der bevruchting af, met hunnen eigenen rok en een gedeelte van het buikvlies bekleed zijn.
c. Dat zij, na dezen opgegevenen tijd, langzaam nederdaalen tot voor den buikring.
d. Dat, bij deze nederdaaling, het buikvlies op deze plaats aldus als een cijlinder moet verlengen.
e. Dat zij even vóór, in, of ſomtijds ná

de geboorte, door den buikring kruipen, en dat bij deze doorkruiping de genoemde cijlinder omkeert en als in een koker overgaat, in welks grond de bal gelegen is.

f. Dat de ballen zich een korten tijd na deze doorkruiping in de liesſchen ophouden, en voords tot in den balzak nederdalen, waardoor alsdan de koker meerder wordt verlengd.

g. Dat bij het vrouwelijk geſlacht de ronde banden der baarmoeder, even als bij de mannen de zaadſtreng binnen dezen koker gelegen zijn.

g. En, eindelijk, dat deze koker even vóór, of ſomtijds veertien dagen ná de geboorte, in beiden langzaam gaat ſluiten, en dus alzoo tot een algemeen bekleedſel dezer deelen dient.

§. 28.

Het blijkt dus, dat in eenen volwasſenen ſtaat de ballen in den balzak, als het ware, aan de zaadſtreng moeten hangen, en dat de genoemde koker als een rok om de ballen, zaadſtreng, en ronde banden der baarmoeder moet geſloten zijn; en dat de buikring ge-

ne meerdere ruimte moet hebben, dan ter doorlating van de zaadſtreng of de ronde banden der baarmoeder wordt vereischt.

§. 29.

Alles nu, wat van deze natuurlijke regelen afwijkt, kan voorbeſchikkende oorzaken tot Breuken daarſtellen; en alle Breuken, uit één of meerdere dezer afwijkingen veroorzaakt, noemt men Aangeborene Breuken.

§. 30.

Laat ons nu, uit deze ontleedkundige kennis van den natuurlijken ſtaat der deelen, zien, in hoe verre deze afwijkingen kunnen plaats hebben, en welke gevolgen daarvan aanleiding geven tot het ontſtaan en voortduuren der Liesch- en Balzaksbreuken, als mede de moeilijke en dikwerf onmogelijke inbrenging derzelven; en waarom, in ſtaat van beklemming, de konstbewerking zoo veel te gevaarlijker is.

*

TWEEDE AFDEELING.

OVER DE AFWIJKINGEN VAN DEN NATUURLIJKEN STAAT DER DEELEN.

§. 31.

De afwijkingen der deelen, wier natuurlijken ſtaat wij thans beſchreven hebben, moet onzes erachtens gezogt worden:

a. *In eene te trage natuurlijke werking.*
b. *In eenen zieklijken ſtaat der deelen.*
c. *In de werking der buiks-ingewanden.*

§. 32.

a. *In eene te trage natuurlijke werking.*

Dat de natuur van hare algemeene werking en derzelver regelen wel eens afwijkt, zal wel geen betoog vorderen. Wie, die geen vreemdeling in de Ontleedkunde is, weet niet,

niet, dat bijna in elk lijk, hetwelke men ontleedt, altoos eene meerdere of mindere belangrijke ſpeeling in de natuur wordt gevonden; zoo ook ſchiet de natuur wel eens te kort in het voordſtuwen der ballen; van hier, dat men ſomtijds éénen, ſomtijds geenen der ballen buiten de buiksholte kan ontdekken (*s*), of dat dezelve in den buikring (*t*) of in de lieſchen blijven hangen (*u*), en door de hand des Heelmeesters, is het mogelijk, naar hunne plaats worden gedreven, het welk als dan veroorzaakt, dat de buikring en de opening des kokers beide op die plaats ruimer

(*s*) Zie RICHTER, *Abhandlung von Bruche*, pag. 700. D'ARNAUD, *Mem. de Chirurg.* pag. 77. Na het afſchrijven van deze Verhandeling, en wel den 20ſten Februarij dezes jaars, werd ik geroepen bij een' jongeling van ruim vijf jaren, welken beide de ballen in de holligheid van den buik waren agtergebleven, daar ſomtijds één van dezelven even doorzakte, dan ook daadlijk terug keerde. Waartegen hij van eenen Heelmeester een ſmeerſel had bekomen, ten einde daar door, ware het mogelijk, de doorzakking te bevorderen, edoch zonder eenige uitwerking.

(*t*) Vóór eenige jare zag ik met den Heer CROL, als Viſitators der gewapende Bat. Burgermagt, een jongeling, van wien de eene bal in den buikring en de andere in de buiksholte gelegen was.

(*u*) SCHMUCKER, *Vermiſchte Chirurg. Schriften*, 3 D. pag. 234.

zijn, dan zij zouden geweest zijn, wanneer de bal geregeld was doorgezakt: immers is de bal nu veel groter, dan hij een maand of langer te voren was, en uit dien hoofde moet de plaats, waar hij gezeten is, en door moet, veel ruimer zijn dan te voren vereischt wierd; en hier uit de, bijna onmogelijke, zoo noodzaaklijke, zamengroeijing van gemelde opening, en van hier de oorzaak der Aangeborene Breuk zelve.

§. 33.

Even als de ballen, in derzelver te traage werking of voordgang naar den balzak, voorbeschikkende oorzaaken tot Breuken kunnen daarstellen, even zoo kan het buikvlies, en wel dat gedeelte van hetzelve, in welk de ballen nederdaalen en den gemelden koker vormen, door de te traage vereeniging met de zaadstreng of ronde banden der baarmoeder, voorbeschikkende oorzaaken tot Breuken worden.

§. 34.

De koker, (en hier zal het wel het meest op aankomen) welken wij §. 18. gezegd heb-

ben dat zich even vóór of ná de geboorte begint te fluiten, en als dan de fchederok des bals (*tunica vaginalis testis*) vormt, wordt in deze natuurlijke werking niet zelden vertraagd door het natuurlijk aanwezig zijnde gelijachtig vocht, het welk zich altoos in dezen koker bevindt; terwijl dit ook kan plaats hebben door de te groote op- en nederwaards beweging der ballen (*v*), welke men vooral waarneemt bij zoodanige kinderen, wien de ballen in de lieschen zijn agter gebleven, en door de kunst naar derzelver plaats gedreven zijn.

§. 35.

Hieruit nu mogen wij, in het voorbijgaan, befluiten, dat hoe verder de bal van den buikring ligt in de balzak, hoe zekerer deze koker zamengroeit; immers hierdoor krijgt deze koker zijne natuurlijke rekbaarheid en lengte, en dus ook eene nadere gemeenfchap met de zaadftreng, en hierdoor wederom eene gemaklijker vereeniging; en dus, omgekeerd, hoe digter de bal aan den buikring

(*v*) Onderfcheiden maalen zag ik een en hetzelfde jongetje zijne balletjes, al fpeelende, tot vóór den buikring brengen, het welk ook, zoodra hij begon te looper en vlugger wierd, door twee Breuken wierd gevolgd.

ligt, hoe moeilijker de vereeniging is, en wel, om dat het in dezen koker natuurlijk vocht zich in eenen te kleinen omtrek moet ophouden. Van hier, dat men bij vrouwelijke kinderen minder Aangeborene Breuken waarneemt, om dat in dezen de koker altoos zijne natuurlijke lengte moet behouden, daar door nader aan de binnendeelen ligt, en dus gemaklijker zamengroeit.

b. *In eenen zieklijken ſtaat der deelen.*

§. 36.

Dat de mensch, zoo wel vóór als ná de geboorte, met ziekten te worstelen heeft, zal wel niemand in twijfel trekken: een aantal bewijzen, ter ſtaving van deze waarheid, zoude ik, zonder de ſchriften van anderen op te ſlaan, uit mijn eigen Anatomisch Kabinet kunnen aanvoeren, ware het niet dat ik zulks als overbodig beſchouwde.

§. 37.

Eene ziekteſtof (zonder ons tot deze of gene te bepal n), van welken aart en uit wat oorzaak dezelve ook moge zijn, doet

den bal, wanneer hij in den buikring of in de liesch gezeten is, uitzetten, waar door dan de omliggende deelen mede worden uitgezet en dus de ring, of de koker, of beide, zoodanig worden verwijd, dat derzelver zamengroeijing onmogelijk, en eene Breuk onvermijdelijk is: of als dit gebeurt ná de geboorte, wanneer de ballen reeds zijn doorgezonken, dan worden dezelve opgetrokken, waardoor de reeds vernauwde koker wederom wordt uitgezet en meestal met den bal zamengroeit, en de oorzaak, indien niet zelfs de Breuk, daarstelt.

§. 38.

Zoo ook wordt de zaadstreng door eene ziekteſtof uitgezet, waardoor de koker al mede wordt verwijd, de zamengroeijing, wel niet geheel, nogthans op sommige plaatsen, verhinderd, en hier door de oorzaak voor eene Aangeborene Breuk, of wel voor eene andere, welke thans buiten ons beſtek is, opgeleverd.

§. 39.

Uit het gene wij van den natuurlijken staat van het buikvlies, en vooral van dat gedeel-

te, het welk den bewusten koker maakt, hebben opgegeven, zal het niet moeilijk vallen te verklaren, dat in dit gedeelte de voornaamste oorzaken der Aangeborene Breuken moeten gezogt worden, en wel om de volgende redenen:

1°. Om dat zonder de minste afwijking van den door ons opgegevenen natuurlijken ſtaat, altoos eene voorbeſchikkende oorzaak wordt daargeſteld, welke, wanneer zij niet door de natuur zelve wordt weggenomen, altoos aanwezig blijft; en daar alle afwijkingen van den gezonden of natuurlijken ſtaat ziekte genoemd worden, zij eenen zieklijken of tot Breuken voorbeſchikten ſtaat naalaat, wanneer zij aanwezig blijft.

2°. Om dat, wanneer de natuur zich in het vervolg al redt, en de boven opgegevene omſtandigheden opruimt, deze koker dan altoos voor eene wederkeerende oorzaak vatbaar is.

3°. En, eindelijk, om dat deze koker even vóór, in, en ná de geboorte voorgeſchikt is tot onderſcheidene ziekten, en dus, wanneer deze even na de geboorte plaats hebben, bijna altoos

de eerſte en natuurlijke oorzaak, een niet gesloten koker-opening naamlijk, moet nalaten.

§. 40.

Het stelt altoos eene natuurlijke voorbeschikkende oorzaak daar, door dat, gelijk wij reeds gezegd hebben, 'er door de neder-daling van den bal een hollen koker wordt gemaakt, welke eene onmiddelijke gemeenschap met de holligheid van den buik oefent, en die langzaam moet worden vernauwd, door welke vernauwing de, door ons reeds opgegeven, zieklijke staat der daarin bevat zijnde deelen, óf door eene water- of vleeschbreuk, óf door dergelijke ziekte van dezen koker zelven, wordt vertraagd óf geheel tegengehouden. Dan, hier over straks nader.

§. 41.

Het is voor eene wederkeerende oorzaak vatbaar, dat is: wanneer de eerste of natuurlijke oorzaak in derzelver opruiming wordt ondersteund, en dus de heilzame pogingen der natuur door eene tegennatuurlijke worden tegengewerkt, dan wordt 'er gemaklijk

door eene bijkomende oorzaak het geheel afgebroken; of, om duidelijker te zijn, wanneer een geruimen tijd ná de geboorte deze koker voor een gedeelte wordt gesloten, dan wordt dezelve door de drukking der buiksingewanden, of van deze op eene, in den koker aanwezig zijnde, waterachtige stof, gemaklijk van den anderen gescheiden, en alzoo den eersten tijd ná de geboorte van dit deel, als het ware, hervormd, waar uit dan natuurlijk blijkt, dat eene gedeeltelijke vereeniging van dezen koker ontegenzeglijk eene voorbeschikkende oorzaak tot Breuken daarstelt.

§. 42.

Dat deze koker voor eigene ziekten, zoo wel als voor zamengestelde, vatbaar is, zal men weldra bemerken, wanneer men naleest VAN INGEN, *over de waterbreuk en derzelver voorkomen geneezing* (*w*). Tot de eigene ziekten behooren, inzonderheid, zucht- en waterophooping, welke eerste niet zelden bij eerstgebooren kinderen wordt waargenomen, en meestal de eerste oorzaak der belette vereeniging van den koker daarstelt, en hier door

(*w*) Geneeskundig Magazijn, 3de Deel, 2de stuk.

de voorbeſchikkende oorzaak voor de daar op volgende Breuk; terwijl eene water-ophoping, welke wel eens op het voorgaande volgt, de oorzaak vermeerdert, en bij bejaarden vernieuwt.

§. 43.

De zamengeſtelde ziekten behoren tot de zaadſtreng, of tot de ronde banden der baarmoeder en den koker, en zijn, voor zoo verre onze taak zulks vordert, door ons aangeſtipt.

c. *In de werking der buiks-ingewanden.*

§. 44.

Eindelijk moeten wij de afwijkingen van den natuurlijken ſtaat der bewuste deelen uit de werking der buiks-ingewanden bepaalen

Ons belang vordert geene Ontleedkundige beſchrijving der deelen, welke het bekken bij jonge kinderen zamenſtellen; echter moeten wij, om ons geſtelde te ſtaaven, in het algemeen doen opmerken, dat, uit hoofde der engte van het bekken bij kinderen, de blaas dus ook bij hen voor het grootſte gedeelte boven hetzelve gelegen is, welke,

noodwendig, de overige buiks-ingewanden voor zoo verre uit derzelver plaats dringt, als wij alle weten, dat ze, in eenen meer gevorderden leeftijd, inneemen. Van hier nu, dat dezelve, door ſchreeuwen of andere ſterke bewegingen van het middenrif en der ſpieren van den buik, dáár heen geperst worden, waar zij den minsten tegenſtand vinden; en 'er is voorzeker geene plaats, welke meerder tot derzelver ontvanging geſchikt is, dan de bewuste koker: en zie daar gelijktijdig de oorzaak met de ziekte daargeſteld, welke, helaas! maar al te dikwerf plaats heeft.

§. 45.

Uit de beſchrijving, welke wij van den natuurlijken ſtaat der ronde banden van den baarmoeder gegeven hebben, blijkt het genoegzaam, dat de afwijkingen in deze alleen in den koker en in de ronde banden zelve moeten gezogt worden, en dat deze in zoo verre met de voorgaande overeenkomen, als tot de deelen in dezen kunnen gebragt worden, met in achtneming nogtans, dat dezelfde afwijkingen bij vrouwen altoos minder zijn dan bij mannen.

§ 46.

Uit dit alles is het dus blijkbaar, dat Liesch- en Balzaksbreuken bij jonge kinderen ontstaan uit die oorzaaken, welke wij reeds hebben opgegeven; en wanneer dezelve ontstaan, doen zij zich, volgens den in dit stuk onvergelijklijken CAMPER, dus op: „ Men ontdekt, „ (zegt hij), zoo wel bij meisjens als jongens, „ na eene voorafgegaane persing, boven het „ schaambeen twee harde gezwellen als dui„ venëieren, welke zich niet gemaklijk laten „ wegdrukken: deze gezwellen verdwijnen „ nu en dan geheel van zelve, blijven som„ tijds eenige dagen, weeken, of maanden „ na een weg, en komen dan weder ten „ voorschijn (*x*)."

§. 47.

Dat de aangevoerde oorzaaken geene tegenspraak dulden, blijkt daaruit, dat zij bijna alleen in het manlijk, en zeldzaam of in het geheel niet, bij het vrouwelijk geslacht worden waargenomen, blijkens de lijsten, welke de evengenoemde CAMPER met alle nauwkeu-

(*x*) l. c. pag. 240.

righeid opgeeft (*y*), en waaruit men ſpoedig gewaar wordt, dat van de *veertien* meisjens, welke ten dien einde door dezen groten Ontleedkundigen zijn onderzogt, ſlechts één aan den rechter en één aan de linker zijde tot aan het ſchaambeen, met een gedeelte van gemelden koker waren voorzien; terwijl de eene een klein overblijfſel 'er van had overgehouden. Daarentegen ziet men, dat van *zeventien* jongens, tot dit onderzoek geſchikt, ſlechts één was, bij wien beide kokers geheel geſloten waren, waaruit dus natuurlijk blijkt, dat de deelen bij het manlijk geſlacht, tot dezen koker min of meer in verband ſtaande, als de aanleidende of gelegenheid gevende oorzaken moeten worden beſchouwd.

§. 48.

Hier mede nu meen ik de aanleiding tot het ontſtaan der Aangeborene Breuken duidelijk te hebben verklaard; terwijl de voortduring derzelven, onzes erachtens, geheel afhangt van de voortduring der door ons opgegevene oorzaken; zoodra deze ophouden, houdt ook het gebrek op, en omgekeerd. —

(*y*) l. c. pag. 249 en 250.

Laat ons nu zien waarom deze Breuken, naar mate van den meer gevorderden ouderdom, bezwaarlijker, en somtijds onmogelijk, in te brengen zijn.

§. 49.

Alle afwijkingen, zonder verlies van zelfstandigheid, welke in de natuur plaats hebben, worden óf door die zelfde natuur wederom aangenomen, óf vergoed: zoo ziet men in bejaarde mannen den balzak als een tweeden buik uitgezet en met buiks-ingewanden aangevuld, welke hen als zoodanige dienen, zonder de minste belediging hiervan te ontwaren.

§. 50.

Alle soortgelijke Breuken, welke ik gezien heb (z), waren alle, zonder onderscheid, met den bal in aanraking; om welke redenen ik alle deze grote en verouderde balzaksbreuken als Aangeborene Breuken erkenne, en

(z) Ik heb onderscheidene voorbeelden van dezen aart gekend, en ken 'er thans nog twee, welke beide voorzeker ieder een helft van de darmen en het net in den balzak omdragen, en nogtans hunnen dagelijkschen arbeid zonder hinder verrichten.

en derzelver inbrenging meestal onmogelijk, en, indien mogelijk, ſchadelijk ſtelle.

§. 51.

Een andere ſoort, welke ik altoos als Aangeborene Breuken erkend heb, zijn die, welke zich naar willekeur van den lijder binnen- of buitenwaards laten brengen, en deze worden meestal gevolgd van die, welke wij boven, §. 49. en 50, in het voorbijgaan hebben aangeſtipt.

§. 52.

Eene derde ſoort van Aangeborene Breuken zijn die, welke in eenen meer gevorderden leeftijd in ééns tot op den bal doorzakken, zonder zich in haren weg eenigzins op te houden; en het zijn deze Breuken, welke in alle gevallen de meeste oplettenheid vorderen, dewijl dezelve zonder onderſcheid meestal beklemmen (*a*).

(*a*) In Mei *A P.* opereerde ik eene dusdanige Breuk, welke bij de doorzakking dadelijk met den bal in aanraaking kwam, en drie dagen na de beklemming, wanneer ik de operatie verrichtte, was 'er reeds beginſel van verſterving door de geweldige beklemming, echter genas de lijder ſpoedig.

§. 53.

De moeilijke of onmogelijke inbrenging, naar mate des gevorderden ouderdoms, moet uit de oorzaken der Aangeborene Breuken worden afgeleid. Immers, hoe zeer de koker niet is zamengegroeid, en hier eene ruimte aan de ſchederok des bals verſchaft, welke ter ontvanging der ingewanden zeer geſchikt is, zoo wordt daarom de buikring niet grooter dan hij bij het daarſtellen der oorzaak was, dan na dat 'er reeds zoo veele ingewanden zijn doorgezakt, dat zij nu hun geweld op den ring zelven moeten uitoefenen; daar 'er nu eene zoo groote ontvangplaats voorhanden is, kan 'er ook een groot gedeelte der ingewanden doorzakken, eer dezelve elkanderen eenige drukking kunnen toebrengen, en deze kunnen wederom eene groote hoeveelheid drekſtoffen en lucht in zich bevatten, alvorens deze zakking, als het ware, is aangevuld; de ingewanden voegen zich naar derzelver nieuwe bewaarplaats, en, omgekeerd, de omliggende naar de behoudene deelen: nu begint de in de breuk beſlotene lucht tegen de agteraankomende klomp van darmen en drekſtoffen op te werken, de agteraankomende lucht derzelve wordt mede uitgezet, en alle

deze werken, zoo wel boven als onder den buikring, op denzelven; terwijl door de krampachtige optrekking der buikſpieren deze ringwijze ſpleet vernauwd, en dus de beklemming geboren wordt.

§. 54.

Dat de onderlinge ſchikking der deelen tot elkanderen als eene voorname oorzaak der moeilijke, en ſomtijds onmogelijke, inbrenging der ingewanden moet beſchouwd worden, duldt geene tegenſpraak. Want immers zet zich de breukzak niet op alle punten te gelijk evenwijdig uit, maar op die plaatſen het meest, waar dezelve voor uitzetting het meest vatbaar is; van hier, dat door deze plaatſelijke uitzetting de tusſchenſcheidſels, even als de klapvliezen van KERKRING der darmen, eenen ringswijzen band daarſtellen, die, door dat de deelen zich naar elkanderen voegen, een gelijk indrukſel in de darmen of het net bewerkt, het welk eindelijk eene volkomene beklemming veroorzaakt, die, naar mate van den gevorderden ouderdom, zoo wel als van derzelver voordduring, moeilijk en ſomtijds onmogelijk te herſtellen is.

§. 55.

§. 55.

Niet minder is de zamengroejing der deelen eene aanmerklijke, ja meestal onoverkomelijke oorzaak van de moeilijke inbrenging der ingewanden in Aangeborene Breuken; wanneer wij toch met een oplettend oog gade ſlaan de voorgeſchiktheid dezer deelen tot derzelver zamengroejing, en als dan vergelijken de in §. 53 en 54. opgegevene moeilijke omſtandigheden, dan zal niemand aarſelen te gelooven, dat, zelfs in eenen zeer korten tijd, de ingewanden aan elkander, of aan den bal, of aan de zaadſtreng, of aan den koker, of aan den ring, of aan twee of meerdere dezer deelen zijn zamengegroeid, het welk eene volſtrekte onmogelijkheid daarſtelt, om de inbrenging der ingewanden te volbrengen.

§. 56.

Uit dit alles blijkt nu zonneklaar, dat, hoe langer de breuk zich in den breukzak ophoudt, en als met het ligchaam omwandelt en opwast, hoe moeilijker de oorzaaken zelve zijn, welke door eenen meer gevorderden ouderdom als wederom worden vermeerderd.

§. 57.

In Breuken nu, welke geene aangeborene oorzaak hebben, komt de bal nimmer met de ingewanden in aanraking; de ingewanden komen ook niet in eene, daartoe voorbeſchikte, holte, maar moeten zich eenen weg banen, in welken weg zij een' onafgebroken tegenſtand ontmoeten, welke tegenſtand ook vóórzorgt, dat 'er niet zoo een groot gedeelte te gelijk kan uitzakken, terwijl de beklemming van deze alleen in den buikriug, en maar zeer zeldzaam, of nooit, in den breukzak, wanneer zij niet aangebooren is, of wanneer zij niet in den bewusten koker valt, plaats heeft.

§. 58.

Zal het nu wel moeilijk vallen de redenen optegeven, waarom, bij het ontſtaan en de voorddduuring in eenen meergevorderden ouderdom, de Aangeborene Breuken zoo veel moeilijker, en ſomtijds onmogelijk zijn om in te brengen, in vergelijking van andere Breuken? Immers het hier voorgaande legt dit middagklaar uit, en eene nadere of andere verklaring zoude nutloos en overtollig zijn. Laat ons dus nu zien, *waarom, in geval*

van beklemming, de konstbewerking bij deze zoo veel gevaarlijker is?

§. 59.

Dat de konstbewerking bij deze Breuken, in geval van beklemming, gevaarlijker is, zal elk daadelijk gevoelen, wanneer hij de door ons opgegevene omſtandigheden raadpleegt, welke meestal bij Aangeborene Breuken plaats hebben. Daar door toch hebben wij leeren kennen, dat de ingewanden, het zij darm, of net, of beide, in eenen, als het ware daartoe voorbeſchikten, zak vallen, dat 'er verſcheidene beklemmingen kunnen plaats hebben, zoo wel in den zak als in den buikring; daar hebben wij gezien, dat de deelen zich onderling met elkanderen, en met den bal, en met de om- en bij-liggende deelen kunnen vereenigen; elke dezer omſtandigheden vordert eene bijzondere oplettenheid, elke dezer vordert eene bijzondere behandeling; welke wij alle, ten ſlotte van deze Afdeeling, zoo wel als de voorbeelden van dien, ons zullen ten nutte maken.

§. 60.

De konstbewerking is gevaarlijker, wanneer

de Breuk in den buikring en breukzak te gelijk beklemd is, om dat men dan met alle omzigtigheid zoo veel ruimte moet maken, met eerst den ring, en daarna den breukzak tot aan deszelfs verſtropping door te ſnijden, dat men dan, volgens aanwijzing van KERBERT, eene holle ſonde tusſchen den darm en den breukzak kan inbrengen, om daar op met een geknopt mesjen den breukzak te openen (*b*). De groote POTT tekent, onder anderen, eene breuk aan, welke hij aan het doode ligchaam van een' jongeling van veertien jaren heeft waargenomen, alwaar twee verſtroppingen, omtrent een duim afſtands van den anderen, in den breukzak zelven plaats hadden, waarvan de eene zoo nauw knelde, dat hij dezelve niet zonder den zak door te ſnijden konde ontwikkelen (*c*). RAILLARD opereerde eene aangeborene beklemde breuk op de gewone wijze; dan, toen hij den buikring (waar hij de oorzaak der beklemming zogt) zoude doorſnijden, vondt hij denzelven geheel open, en de beklemming was in den breukzak zelven (*d*). — „ De breukzak kan,"

(*b*) Verh. over de aanwijzing bij de behandeling der Breuken, § 31.

(*c*) l. c. 10 Afdeel. pag. 223.

(*d*) *Journ. de Medic. tom.* XLII.

dus zegt onze verdienstelijke landgenoot (e), „ door eene of meerdere vernauwingen den „ bevatten darm beknellen, en deze zooge„ naamde hals des breukzaks, die de verstrop„ ping maakt, wordt óf binnen den omtrek „ des ontstoken buikrings, óf beneden den„ zelven in den balzak, óf boven denzelven, „ en dus binnen de buiksholte, waargeno„ men." — Uit dit alles blijkt nu, dat deze kunstbewerking gevaarlijker is, dewijl zelfs eene welgeöefende hand gevaar loopt van den darm te kwetsen.

§. 61.

Niet minder gevaarlijk is deze operatie, wanneer de beklemming door den breukzak binnen de holligheid van den buik plaats heeft, zoo als ons door den evengemelden Amsteldamschen Hoogleeraar wordt herinnerd, en waarvan men een zeer zeldzaam voorbeeld geboekt vindt bij LE DRAN, die, behalven de verstropping in den buikring, twee vingeren breedte daar boven eene aanmerklijke beklemming in den breukzak zelven waarnam, welke vier of vijf zeer sterke tomen of be-

(e) De Hoogleeraar BONN in ant voord aan den Hoogleeraar VAN GEUNS, Holl. Maatsch. l. c. pag. 477.

klemmingen daarſtelden, die hem de oplosſing zeer moeilijk maakte (*f*). In dit geval behoort men vooral te zorgen, dat deze band worde doorgeſneden, en, het welk niet minder belangrijk is, omzigtig te zijn, dat men den darm of de omliggende deelen niet kwetſe.

§. 62.

Zoo ook is de konstbewerking gevaarlijker, wanneer de doorgezakte ingewanden met den bal zijn zamengegroeid; voorbeelden van dien aart vindt men, onder anderen, waargenomen door den ſtraks gemelden Hoogleeraar BONN, van eene beklemde en binnen den balzak verſtorvene en opengebarsten darmbreuk, waar de darm met den bal was zamen gegroeid (*g*). Zoo ook bij BALTHAZAR, waar het net met den breukzak en den bal vereenigd was (*h*). MERIJ vond het net in eene Aangeborene Breuk zoodanig om den bal geſlingerd, dat men het gebrek voor eene vleeschbreuk aanzag (*i*). Hier vooral, in de-

(*f*) Heelk. Aanmerk. pag. 254.

(*g*) l. c. pag. 474.

(*h*) Heelk. Waarn. pag. 368.

(*i*) *Mem. de l'Acad. des Scienc. de Paris*, 1701. pag. 279.

ze gevallen, is het gevaarvol oogenblik daar, dewijl de bal, zoo wel als de overige deelen, ontleedender wijze moeten worden los gemaakt.

§. 63.

Niet alleen dat deze konstmatige ſcheiding des bals van de ingewanden in eene daadelijk aanwezig zijnde beklemming vereischt wordt, maar ook dáár, waar de bal vereenigd is met de ingewanden, en gene beklemming plaats heeft, wordt dezelve gevorderd, wanneer 'er vele gewigtige of moeilijke omſtandigheden plaats hebben, gelijk het geval bij RICHTER (*k*), door SCHMUCKER aan den lijf-artz ZIMMERMAN waargenomen, alwaar het net met een' enkelen draad aan den bal was vast gehecht. — Zoo ook vindt men bij MECKELL een verhaal van een man, die, zoo dikwerf de breuk werd ingebragt, of van zelve terug keerde, onlijdelijke pijn gevoelde, waarom hij buiten ſtaat was om een breukband te dragen; het net, 't welk de breuk uitmaakte, werd door eenen tegennatuurlijken band aan den bal vereenigd; zoodra nu het net wierd binnen gebragt, trok de bal tot

(*k*) Verhand. over de Breuken, I D. pag. 290.

in de liesch op, en wierd als dan onvermijdelijk gedrukt door het aanleggen van een breukband (*l*). Dit in het voorbij gaan, om dat het ons nader van dienst kan zijn.

§. 64.

Allermoeilijkst, ja allergevaarlijkst, is deze kunstbewerking, wanneer de darmen met elkander aan het net, en ook aan den bal zijn vastgegroeid; zoo als in het geval door POTT aangehaald (*m*), alwaar alle deze vereenigingen te gelijk plaats hadden. Hier moet de Heelmeester de zaak met alle mogelijke oplettendheid beschouwen, en daar uit opmaken, met welke voorzigtigheid en beleid hij handen aan den arbeid zal slaan, ten einde deze drievoudige zamengroejing los te maken en in den buik te brengen.

§. 65.

In eene Aangeborene, verouderde, erkende en beklemde Breuk bij vrouwen, vervallen meest alle deze zwarigheden, behalven al-

(*l*) *Tract. de morbo hernioso congenito Berol.* 1772.
(*m*) l. c. pag. 195.

leen, dat de deelen met elkanderen, met den breukzak, en met de ronde banden der baarmoeder kunnen zamengroeijen: in alle gevallen is de vaneenfcheiding noodzaaklijk, en het vermijden van de kwetfing der deelen, en vooral der ronde banden, een gevaarvolle konstmatige handgreep.

§. 66.

Daar 'er nu maar zeer zelden, vooral in eenen gevorderden ouderdom, Breuken ontftaan, welke uit eene aangeborene oorzaak voordkomen, of 'er heeft eene of meerdere dezer opgegevene zwarigheden plaats, en bijna altoos zeker in eenen ftaat van beklemming, zoo is het ook ontegenzeglijk, dat de konstbewerking hierom zoo veel gevaarlijker is, dan bij die Breuken, waar dit alles onmogelijk kan plaats hebben. — En hier mede meenen wij het laatfte gedeelte van het tweede vraagpunt te hebben beantwoord; en zullen derhalven beproeven, in hoe verre wij aan het derde of laatfte gedeelte der voorgeftelde vraag kunnen voldoen.

*

DERDE AFDEELING.

OVER DE ONTLEED- EN HEELKUNDIGE WAARNEEMINGEN, BESCHRIJVINGEN EN AFBEELDINGEN, MET DE GEVOLGTREKKINGEN, DAARUIT AFGELEID.

§. 67.

Daar, onder de belangrijke Ontleed- en Heelkundige ontdekkingen, die der Aangeborene Breuken eene der laatſte is, zullen wij (hoe zeer dezelve ook reeds in vroegere dagen ſchijnen gekend te zijn) in deze Afdeeling ons ſlechts met weinige aanwijzingen moeten vergenoegen, en dan nog wel met zoodanige, waar onder wij gene zullen vinden, die aan den Heelmeester een duidelijk, klaar en regelmatig richtſnoer verſchaffen, langs het welk hij den aart en de oorzaken dier Breuken, benevens de vereischte behandeling der-

zelven, op goede gronden te gelijk kan leren kennen, onderſcheiden en herſtellen. Immers mist men veelal, bij eene Ontleedkundige, de daarbij behorende *Heelkundige*, en bij eene Heelkundige niet zelden de zoo noodzaaklijke *Ontleedkundige* beſchrijving; het welk, in dit opzigt, niet anders dan als eene verlegenheidbarende gaping kan worden beſchouwd.

§. 68.

Dat wij onder de beste ontleedkundige beſchrijvingen, waarneemingen en afbeeldingen, betreklijk den aart en de werking van den *meatus* of koker, welke de grond voor ons tegenwoordig gebouw daarſtellen, met recht op den voorgrond mogen plaatſen die van den onſterflijken CAMPER, en van den kundigen POTT, zal wel niemand in twijfel trekken; en hoe zeer den eerstgenoemden, even zoo min als den laatſten, den lauwer der ontdekking moge worden toegezwaaid, is het echter eene ontegenzeglijke waarheid, dat deze koker reeds lang der vergetelheid was opgeöfferd, en dat CAMPER, van deszelfs gebrekkige beſchrijving onbewust, zoo wel als POTT, aanſpraak maakten op deze ontdekking, en zij het ook alleen

zijn, die denzelven, tot hier toe, het best hebben verklaard, en den Heelkundigen het ſpoor hebben gebaand, langs het welk hij tot dien trap van volkomenheid kan geraken, op welken hij den *aart*, de *oorzaak* en de *behandeling* van het tot dien tijd, niet genoeg bekend en belangrijk ongemak kan leeren kennen en uitoefenen.

§. 69.

Wij zullen dus, na alvorens een groot gedeelte van die Schrijvers te hebben geraadpleegd, welke, vóór CAMPER en POTT, over dezen koker, óf rechtſtreeks óf zijdelings, geſchreven hebben, den evengenoemden CAMPER beſchouwen als onzen bouwmeester, op wiens gelegde gronden wij onzen arbeid reeds hebben begonnen, en ook zullen trachten te voltooijen; aangezien de verhandeling van POTT, hoe zeer op denzelfden leest geſchoeid, echter over het geheel minder belangrijk is; terwijl wij nogthans den laatstgenoemden, benevens anderen door ons reeds aangehaald, met een enkel woord zullen aanſtippen, met terugwijzing op die noten, welke wij reeds van ſommigen derzelven hebben geboekt; en voords zullen wij zulken,

die ons thans te ſtade komen, om aan de letter der voorgeſtelde vraag, en aan de nog ontbrekende gronden voor onze gevolgtrekkingen te voldoen, naar ons beste inzien plaatſen.

§. 70.

Wij hebben reeds te voren aangemerkt, dat de ouden, en, onder dezelven GALENUS, CELSUS, gelijk ook FALOPPIUS, R. DE GRAAF, en anderen, deze koker bij viervoetige dieren, en inzonderheid bij aapen en paarden, bekend was; en dat, ná hen, dezelve door NUCK bij vrouwen was ontdekt, met ontkenning van deszelfs aanzijn bij mannen; gelijk ook, dat de vertaler der Waarneemingen van F. HILDANUS denzelven met den naam van *ſcheut*, dat is, verlengſel (*proceſſus*), heeft beſtempeld, enz. (*).

§. 71.

RENEAULME zegt, dat de ontdekking van dezes kokers aan SWAMMERDAM moet wor-

(*) F. HILDANUS, Aanmerkingen over de Genees- en Heelkunst, vertaald door N. VAN ASSENDELFT, Rott. 1656. 6de Deel, bl. 435. Aanm. 72.

den toegekend (*n*). Dan, voor zoo verre ons bekend is, zijn GALENUS (*o*), en FERNELIUS (*p*) de eerſten geweest, die nopens dezen koker met eenigen grond geſchreven hebben, terwijl SENNERTUS (*q*) het gevoelen van FERNELIUS omhelst, daar hij ter verzekering hiervan zegt, „ dat hij de mogelijke „ verbreking van de binnenſte vliezen van „ den koker der zaadvaten ontwijfelbaar „ ſtelt;" een bewijs dus, dat hij denzelven gekend heeft, en brengt, tot ſtaving hiervan, eene ſlagäderbreuk bij.

§. 72.

Dat RENEAULME dezen koker volledig gekend en beſchreven heeft, blijkt daar uit, dat hij, van denzelven ſprekende, zegt: „ de„ ze pijp wordt onder de, in de uiterlijke pens„ zakplaat beſloten, zaadvaten gevonden, die „ met hare zamenvlechting door de opening „ van de ſchuinſche opklimmende ſpier naar „ beneden, ter toeſtelling van de ballen, „ in den balzak dalen. Ter dezer plaatſe

(*n*) Verh. over de Scheurſels, pag. 131.
(*o*) *De Anat. Adminiſt. Lib.* VI. *cap.* XIII.
(*p*) *Lib.* VI. *cap.* XIV.
(*q*) Zie de aangehaalde Verhand. van FERNELIUS.

„ nu, zeg ik, vindt men in ſommige kinderen „ eene aan één einde opene pijp, of blinden „ zak, van de dikte eener ſchrijfpen, en „ omtrent één duim lang (r)." En dat hij, verder, dezen koker als eene voorbeſchikkende oorzaak tot Breuken beſchouwd heeft; blijkt, als hij, onder anderen, zegt: „ eindelijk, wanneer het ſcheurſel bij de mannen „ tot in den balzak valt, zoo wordt het eene „ volkomene Breuk genaamd; en wanneer „ het in vrouwen lager dan de liesch, tot in „ de natuurlijke deelen zakt, zoo wordt het „ insgelijks, tegen het gevoelen der oude „ Heelmeesteren, die, om dat zij nog niet „ wisten dat de ronde banden (gebruiklijk zoo „ genaamd) met een vlies van den penszak „ omkleed wierden, daar het alleen maar „ eene verlenging van is, volkomene Breuken genaamd (s)."

§. 73.

Wij zouden, ter ſtaving van het door ons aangevoerde, nog eenige Schrijvers kunnen bijbrengen, dan wij oordeelen, dat de ge-

(r) l. c. pag. 123 tot 128. enz.
(s) Verhand. over de Scheurſels, pag. 91.

noemde toereikende zullen zijn om te betogen, dat deze koker reeds vóór CAMPER en POTT is bekend geweest, alhoewel dezelve zeer gebrekkig is behandeld; tot dat de, in dit ſtuk, onvergelijklijke CAMPER hem in een klarer daglicht geplaatst heeft; en het is om deze reden, dat wij dadelijk tot hem naderen, en zijn onderwijs in dezen met de vereischte oplettendheid gadeſlaan.

§. 74.

Deze waarlijk grote man leert ons, — ná alvorens zijn vorig gevoelen wegens het niet aanzijn van dezen koker te hebben herroepen, — dat dezelve een natuurlijk deel is, waarmede de mensch geboren wordt, even als hij geboren wordt met den ſlagäderbuis (*canalis arterioſus*) en naveläder (*vena umbilicalis*), enz.; dat, al verder, deze *meatus* of koker, even als de ſtraks genoemde, zich ná de geboorte langzaam ſluit om de zaadſtreng bij mannen, en om de ronde banden der baarmoeder bij vrouwen; dat deze ſluiting over het geheel niet zoo zeker gaat als de ſtraks genoemde, edoch zekerer bij vrouwen dan bij mannen; en dat uit hoofde der niet ſluiting dezes kokers altoos eene ſpeeling in

in de natuur overblijft, welke eene voorbeſchikkende oorzaak tot Breuken daarſtelt, welke, wanneer zij plaats hebben, om der oorzaak wille worden beſtempeld met den naam van *Aangeborene Breuken.*

§. 75.

Even zoo leert ons dezelfde groote man, dat deze koker bij het manlijke geſlacht van meerder belang is voor den Heelkundigen, dan bij het vrouwelijke, zoo wel met betrekking tot deszelfs ſtaat zo voor als na de geboorte, gelijk ook met betrekking tot de Ontleed- en Heelkundige kennis, met derzelver gevolgen en behandeling in dezen. Zijne, door ons meermalen aangehaalde, lijst van kinderen, tot deze gewigtige poging beſtemd, ſtrekken ons hierin ten waarborg; terwijl hij, ſedert de uitgave van zijne beſchrijving, in den jare 1761, den 15den Januarij, openlijk, op het *Theatrum Anatomicum*, den koker heeft aangetoond van een eerstgeboren kind, het welk aan de rechter zijde geheel, en aan de linker zijde volſtrekt geenen *meatus* had. Ook vertoonde hij in dat zelfde jaar, den 10den Maart, twee eerstgeborene meisjens, welke nog niet geädemd

hadden, en die mede aan de rechter zijde van eenen geheel open koker voorzien waren; nog, den 26ſten der genoemde maand, twee jongens, waarvan één de twee kokers volkomen had, terwijl bij den anderen één bal met den cijlinder binnen den buik waren agter gebleven; en eindelijk, den 30ſten dier zelfde maand, in het lijk van een bejaard man, het overblijffel van die opening aan de rechter zijde tot den ring toe; gelijk ook nog aan anderen, en, onder dezen, een oud man, die nimmer aan eene Breuk gekwijnd had. Hier uit wordt dus al verder bewezen, dat het agterblijven des kokers meerder betrekking heeft tot de rechter, dan tot de linker zijde.

§. 76.

Niet minder belangrijk zijn de voortreffijke afbeeldingen, welke deze uitmuntende man, zoo duidelijk en opheldernd voor den belanghebbenden, tot de meer bevatlijke en noodzaaklijke kennis van dezen koker, bij zijne Verhandeling heeft gevoegd. Hier wijst hij ons, als met den vinger, die plaats, welke tot het ontvangen der ingewanden is voorbeſchikt, en dus den bedoelden koker tot het daarſtellen der Breuken; terwijl de

duidelijke kennis hiervan het onderscheid van deze met andere Breuken middagklaar aanwijst. Immers, gebrek hier aan moet even zoo veele en onherstelbare misslagen daarstellen, als de Breuken zelve. Wie toch, die deze kennis mist, kan *a priori* over den aart der Breuken, zoo wel bij bejaarden als bij kinderen, met grond oordeelen? Volgens welke regelen zal hij zijnen lijderen nuttige hulp aanbrengen? en, eindelijk, op welke gronden zal hij de breukſnijding onvermijdelijk verklaren, en zijne maatregelen in dit geval met voordeel bewerkstelligen? Helaas! — en ik zeg dit met gevoel — deze nuttige en onmisbare kennis wordt dikwerf maar al te schaars gevonden bij hém, door wien deze belangrijke gebreken behandeld worden (*t*).

(*t*) Omtrent een jaar vóór den dag, op welken ik dit schrijf, werd ik geroepen bij een kind van ongeveer een half jaar oud, het welk veertien dagen onder de behandeling geweest was van een ander Heelmeester van naam, die gedurende al dien tijd, binnen welken het kind onophoudelijk schreeuwde, den met ingewanden aangevulden koker voor eene, den kinderen eigen zijnde, windbreuk had verklaard, en uit dien hoofde dagelijks bezigtigd, zonder eenige hulpmiddelen aantewenden, tot dat ik, op aanzoek der ouderen, 'er bij kwam, de breuk inbragt, en een' band aanlegde, waarna het kind deszelfs vorige rust weder kreeg.

§. 77.

Eindelijk leert ons de beroemde CAMPER, dat de *meatus* of koker nimmer een gevolg der Breuken zijn kan, maar dat dezelve door omſtandigheden wel eens, als het ware, wordt hervormd, en eene oorzaak daarſtelt als bij de geboorte: hetwelk gedeeltelijk buiten ons beſtek is, en gedeeltelijk door ons is behandeld.

§. 78.

Dit zal, onzes bedunkens, genoeg zijn met betrekking tot het *Ontleedkundige*; naardien andere Schrijvers, ná CAMPER, voordzeilen op het zelfde compas, naar het welk wij onzen koers richten, en dewijl van dezulken, die vóór hem geſchreven hebben, de belangrijkſte reeds door ons zijn opgegeven: terwijl wij intusſchen moeten aanbeveelen de, door ons §. 4. aangehaalde Plaat van BLUMENBACH.

§. 79.

Laat ons nu zien, welke *Heelkundige* beſchrijvingen, waarneemingen en afbeeldingen ons kunnen te ſtade komen, om al mede op de behandeling en breukſnijding bij erkende

en beklemde Aangeborene Breuken, en op de gevolgtrekkingen als gegronde voorſchriften in dezen te kunnen dienen.

§. 80.

Onder de beste Schrijvers over de Aangeborene Breuken mogen wij met recht plaatſen VAN GESSCHER (*u*), BELL (*v*), BERTRANDI (*w*), CALLISSEN (*x*), SANDIFORT (*y*), en anderen; dan daar deze alle in de zaak zelve zoo na overeenſtemmen, achten wij het overbodig dezelven overtenemen, dewijl het in ons geval geen het minste voordeel zoude aanbrengen, maar ſlechts verveelende herhalingen daarſtellen van het gene door ons reeds geboekt, en, zoo wij meenen, volledig behandeld is, en het welk wij om die reden zullen vermijden. Intusſchen zullen wij gebruik maken van die ſchoone

(*u*) Hedendaagſche oefenende Heelk. I D. §. 1064. en volgg.

(*v*) Zamenſtel der Heelkunde, I D. 5 Hoofdſt. pag. 86 en volgg.

(*w*) *Abhandlung von den geſchwulſten*, §. 705 *en v.v.*

(*x*) *System der neuere Wundarzneikunst*, 2 D. §. 660 *und v.v.*

(*y*) *Icones herniæ inguinalis congenitæ.*

afbeeldingen, welke door den laatstgenoemden Leijdſchen Hoogleeraar zoo leerrijk bij de door ons aangehaalde Verhandeling zijn geplaatst; terwijl de lezer, ter eigener overtuiging, naar de hier vooren opgegevene Schrijvers en plaatſen wordt terug gewezen; zullende wij nu daadelijk overgaan tot het bijbrengen van alle zoodanige waarneemingen en afbeeldingen, als wij begrijpen tot ons oogmerk best geſchikt te zullen zijn.

§. 81.

Onder de Heelkundige waarnemingen en afbeeldingen plaatſen wij, onzes erachtens, met recht, die van eenen SANDIFORT, BONN, VAN GEUNS, MASSALIN, MECKEL, MERIJ, RICHTER, POTT, RAILLARD, SCHMUCKER, RITSCH en STEIDELE; behalven eene menigte anderen, welke, wanneer wij dezelven allen wilden opnoemen, eene verveelende lijst zouden uitmaken, en waaruit wij dus alleen die geenen hebben genomen, welke, om derzelver belangrijkheid, onze opmerking het meest verdienen, en die zoodanige aanwijzingen geven, waarvan wij in het vervolg met voordeel zullen kunnen gebruik maken.

§. 82.

SANDIFORT beſchrijft eene aangeborene breuk, waar volſtrekt geen bijzondere breukzak was, maar daar de ingewanden binnen den ſchederok der zaadvaten, of ook binnen den ſchederok des bals, (en dus in den, door ons beſchrevenen, niet gefloten *meatus*) gelegen waren (*z*). Het zelfde vindt men bij RICHTER (*a*), als mede bij LE BLANC (*b*).

§. 83.

BONN ſtipt in het voorbijgaan aan eene beklemde, binnen den balzak verſtorvene, en opengebarsten darmbreuk, waar de darm en het net met den bal waren zamen gegroeid (*c*).

§. 84.

Zoo vinden wij door den Hoogleeraar VAN GEUNS een zonderling voorbeeld aangehaald van eene waterbreuk van den ſchedenrok

(*z*) *l. c.*

(*a*) *Abhandlung von Bruche*, pag. 694.

(*b*) Heelk. Operatien, 2 D. pag. 287. van de Aantekeningen.

(*c*) Holl. Maatſch. XX D. 2de Stuk, pag. 445 en v. v.

des bals bij eene verſtropte darmbreuk, welker beklemming binnen de holligheid van den buik plaats had (*d*); gelijk ook bij LE DRAN (*e*), D'ARNAUD (*f*), en RICHTER (*g*).

§. 85.

MASSALIN opereerde eene beklemde lieschbreuk: na dat hij den buikring had verwijd, bragt hij het net, met een gedeelte van den kronkel- en blinden darm (*ilium* en *cæcum*) welke de breuk uitmaakten, binnen den buik; dan, bij deze handgreep ontdekte hij een tweede, niet minder aanzienlijk, gezwel, het welk hij voor eene darmbreuk hield, opende den breukzak, welke alleen met het net aangevuld en in den buikring zamengegroeid was, ſneed het af, en na verloop van zeven weken was de lijder herſteld.

§. 86.

Het geval, door MECKEL waargenomen, en

(*d*) Zie de aangehaalde Verhandeling bij BONN.
(*e*) *Obſerv. Chirurg. tom.* 2 *pag.* 57.
(*f*) *Traité des Hernies*, *tom.* 2 *pag.* 19.
(*g*) *Abhand. von Bruche*, I *B. ſ.* 99.
(*h*) RICHTER, *Chirurg. Biblioth.* 17 *B.* 3 *St. ſ.* 591.

door ons §. 63. aangehaald, zal ons niet weinig grond geven tot onze gevolgtrekkingen, in de behandeling en breukſnijding bij eene niet beklemde Aangeborene Breuk.

§. 87.

Als mede het geval door MERIJ waargenomen, en door ons §. 62. bijgebragt.

§. 88.

Insgelijks de door ons uitgekozene waarneeming van SCHMUCKER, door RICHTER opgetekend, en door ons §. 63. aangehaald.

§. 89.

Niet minder zullen de door ons, §. 60. en 64., bij voorkeur aangevoerde waarneemingen van POTT te ſtade komen.

§. 90.

Het geval door RAILLARD waargenomen, en door ons §. 60. aangetekend, zal ons in de onderſcheiding der beklemmingen van dienst zijn.

§. 91.

Bij SCHMUCKER vindt men eene verſtorvene beklemde lieschbreuk, van welke het bij de operatie bleek, dat de bal onmiddelijk onder den band van POUPART gelegen was, en dus, om deszelfs ontaarting, wierd weggenomen (*i*).

§. 92.

RITSCH tekent eene vernauwing aan van den darm, op de plaats der beklemming, op welke, na eene wel verrichtte operatie, de dood volgde (*k*).

§. 93.

Dus ook opereerde STEIDELE eene aangeborene breuk: zodra de huid van den balzak geöpend was, ontdekte men daadelijk den ontblootten breukzak, die rond was, de grootte had van eene kleine peer, hard, en niet veerkrachtig was. Daar nu de Heel-

(*i*) Zie de meer aangehaalde Waarneemingen, 2 D. Waarn 24.

(*k*) *Mem. de l'Acad. Roy. de Chirurg. tom.* 4.

meester genen bal in den balzak vond, en van de Aangeborene Breuken niets wist, ook het uitwendig gevoel van den breukzak niet met andere gewoone Breuken gelijk ſtondt, zoo hieldt hij den breukzak voor den bal, en liet denzelven onäangeroerd liggen, met verwijding alleen van den buikring. Den volgenden morgen, na dat de toevallen hand over hand toenamen, begon hij te begrijpen, dat het de breukzak zelf zijn moest, en opende nu denzelven, doch te laat, de lijder ſtierf ogenbliklijk (*l*).

§. 94.

Onder de uitmuntende afbeeldingen, hier toe betreklijk, plaatſen wij, bij de reeds opgegevene Plaaten van CAMPER en BLUMENBACH, de afbeeldingen van de meergenoemde Hoogleeraaren SANDIFORT, VAN GEUNS en BONN, welke wij alleen waardig genoeg keuren om derzelver juistheid en klaarheid, en die wij, indien wij daar vrijheid toe hadden gevonden, benevens die van CAMPER, gaarne eene plaats in deze onze Verhandeling zouden

(*l*) *Sammlung verſchiedener in der Chirurg. Prakt. Beobachtungen*, 2 *B.*

hebben ingeruimd; alleen echter tot dat einde, om aan dezelve meerder duidelijkheid bij te zetten.

§. 95.

Tot dus verre gelooven wij onzen taak geregeld te hebben afgewerkt; en zullen dus, uit het vooraf verhandelde, zoodanige gevolgtrekkingen afleiden, als wij zullen vermeenen te behoren.

§. 96.

Tot deze gevolgtrekkingen dan brengen wij:

1°. Dat van een bepaald getal liesch- of balzaksbreuken bij mannen twee derde Aangeborene Breuken zijn; en dat bij vrouwen het getal derzelve, welke tot in de lippen doordringen, op één agtſte mag gerekend worden.

2°. Dat alle deze Breuken eene natuurlijk aangeborene oorzaak hebben, welker gevolgen onberekenbaar zijn.

3°. Dat alle deze Breuken, naar mate van den meer gevorderden ouderdom, uit hoofde van de oorzaak zelve, moeilijk en dikwerf ondoenlijk zijn om in te brengen.

4°. Dat ook om die zelfde redenen, en om de zoo vele, en bij andere Breuken niet plaats hebbende, omſtandigheden, de konstbewerking gevaarlijker zijn moet.

5°. Dat men bij de behandeling en breukſnijding van deze, op alle deze omſtandigheden met de grootſte oplettendheid moet acht ſlaan, en dezelve met de uiterſte voorzigtigheid moet behandelen.

6°. Dat ſommige van deze Breuken, zonder beklemd te zijn, dezelfde toevallen kunnen veröorzaken, en de operatie onvermijdelijk kunnen vorderen.

7°. Dat zij, bij vrouwen gevonden wordende, in evenredigheid tot de mannen ſtaan als één tot honderd, en dat bij de eerſte de gevolgen nimmer zoo talrijk en zoo gevaarlijk zijn kunnen.

En laat ons nu zien, in hoe verre het een en ander gegronde voorſchriften, op de behandeling en breukſnijding, bij erkende en beklemde Aangeborene Breuken, kan opleveren.

§. 97.

Wanneer eene liesch- of balzaksbreuk, of

wel de zoodanige, welke bij eene vrouw tot in de lippen der ſchaamdeelen valt, als eene Aangeborene en beklemde Breuk erkend is, en dus uit natuurlijken aanleg ontſtaat; dan behoort men, buiten alle andere gemeene aanwijzingen, in de behandeling van dezelve in het bijzonder acht te ſlaan,

1°. Op den ſtaat der deelen,

2°. Op den aard der beklemming,

terwijl men, bij het doen der konstbewerking, met alle oplettendheid den inwendigen ſtaat der deelen moet gadeſlaan, zoo wel met betrekking tot die, welke bevatten, als tot die, welke bevat worden.

§. 98.

Men moet op den ſtaat der deelen acht ſlaan: dat is: men moet, bij mannen, zich door een nauwkeurig onderzoek van de ligging der ballen verzekeren, alvorens men eenige poging tot de inbrenging der ingewanden, of eenige konstbewerking op eene Aangeborene Breuk onderneemt; en indien men deze ligging niet kan vinden, dan wordt inzonderheid de grootſte voorzigtigheid en oplettendheid vereischt, uit hoofde dat de bal zelf de oorzaak der beklemming zijn kan; en derhalven

moeten alsdan de pogingen nimmer opwaards, maar naar beneden gericht zijn, en de bal, indien mogelijk, van den buikring verwijderd worden; alle tegenovergeſtelde werkingen, immers, zijn als dan allerſchadelijkst.

§. 99.

Men moet onderzoeken of de Breuk waarlijk beklemd is (en nimmer alleen acht geven op de toevallen, dewijl deze in dit ſoort van breuken bedrieglijk zijn); indien zij beklemd is, dan moet men zoo na mogelijk de plaats der beklemming opſpeuren.

§. 100.

Dat de Breuk niet beklemd is, ondanks de aanwezig zijnde toevallen, blijkt daar uit, dat zij kan terug gebragt worden; en ook bij deze terugbrenging ziet men den bal mede opwaards gaan, een bewijs dat hij met deze is zamengegroeid, en als dan is de terugbrenging ſchadelijk, en de konstbewerking, zoo de toevallen aanhouden, onvermijdelijk. — Men vergelijke hier mede de gevallen door MECKEL en SCHMUCKER waargenomen, en door ons §. 63. aangehaald.

§. 101.

Indien de Breuk beklemd is, en als zoodanig erkend wordt, moet men onderzoeken of de breukzak op de éé.e plaats meerder uitgezet is dan op de ar.iere, het welk men veeltijds kan ontdekken door eene zagte ſtrijking met de vlakke hand over den breukzak, welke zich dan als een ingetrokken flauwen ring aan het gevoel opdoet; is deze glad, effen en geſpannen, dan moet men de beklemming in den buikring zoeken.

§. 102.

Zoo dus alle onze pogingen tot de inbrenging der ingewanden vruchteloos zijn, (het welk meestal plaats heeft) als dan moet men de konstbewerking verrichten met voorzigtigheid, en met het denkbeeld aan het beſtaan van alle die omſtandigheden, welke wij als zoo vele voorbeelden, §. 82. en volgende, klaarblijklijk hebben aangetoond.

§. 103.

Men onderzoeke derhalven, na de doorſnijding der huid, of 'er waarlijk een breuk-

zak

zak aanwezig is, zoo neen, gelijk het geval door SANDIFORT, RICHTER en LE BLANC waargenomen (zie §. 82.), dan behoort de Heelmeester met de uiterſte nauwgezetheid te werk te gaan; zoo ja, dan neeme hij niet in de plaats des breukzaks het gezwel voor den bal, wanneer 'er ſomtijds geen bal gevonden wordt, of deze der oplettendheid ontſnapt, gelijk STEIDLE den breukzak voor den bal aanzag, en hier door den lijder deed omkomen (zie §. 93). Vervolgens ſlaa men nauwkeurig acht, of de breukzak op de eene plaats meer vernauwd zij dan op de andere, gelijk door POTT en RAILLARD is waargenomen, vindende de eerſte, van één en dezelfde breuk, één beklemming in den breukzak en één in den buikring; terwijl de laatstgenoemde de beklemming alleen in den breukzak vondt (zie § 60.): verder onderzoeke men of deze vernauwing de aanwezig zijnde breuk veroorzaake; zoo ja, neeme men dezelve weg, en beproeve de terugbrenging der ingewanden, zonder doorſnijding van den buikring.

§. 104.

Zoodra men den breukzak doorgeſneden heeft, onderzoeke men dadelijk waar de bal

gelegen is; is deze de oorzaak der beklemming, dan beproeve men eerst denzelven nederwaards te brengen; en zoo de zaadſtreng hiertoe te kort is, dan brenge men, na den buikring doorgeſneden te hebben, den bal met de ingewanden in de holligheid van den buik (met inachtneming, in alle gevallen, der losmaking, indien dezelve zamengegroeid is) en houde dezelven met een band binnen, gelijk D'ARNAUD ons leert (*m*); of is dezelve verplaatst, zoo als SCHMUCKER hetzelve heeft waargenomen (zie §. 91.), dan zoeke men denzelven op, bepale hem in zijne ligging wanneer hij aan deze niet hindert, tot zoo lang de operatie verricht is, en poge als dan hem daar te brengen, waar hij behoort.

§. 105.

Is de bal aan de ingewanden vastgegroeid, gelijk dit door BONN (zie §. 83), en MECKEL (zie §. 63.) is waargenomen, als dan moet onze eerſte poging zijn, denzelven voorzigtig los te maken, en de tweede, te zorgen dat hij niet buiten den balzak valle.

(*m*) *Mem de Chirurg. pag* 77.

§. 106.

Is de bal met het net omwonden, gelijk in het geval door MERIJ aangehaald (zie §. 62.), dan, voorzeker, komt inzonderheid eene kundige hand en een oplettend oog te ſtade, om denzelven langzaam en met de grootſte voorzigtigheid te ontwikkelen.

§. 107.

Zijn de ingewanden met elkanderen, of met de omliggende deelen, of met dezen en met den bal te gelijk, zamengegroeid, gelijk BONN en BALTHAZAR aantekenen (zie §. 83.), alsdan moeten dezelven worden los gemaakt, alvorens men tracht ze in te brengen.

§. 108.

Men onderzoeke vervolgens, na dat alle deze pogingen verricht zijn, den ſtaat des buikrings; zijn de deelen hier mede zamengegroeid, dan ſcheide men dezelven, na de doorſnijding, af, en men onderzoeke voords of 'er ook eenige beklemming binnen den buik in den breukzak plaats hebbe, gelijk men leest bij VAN GEUNS, D'ARNAUD, LE DRAN

en RICHTER (zie §. 84.); zoo ja, dan verwijde men deze, even als men den buikring gedaan heeft.

§. 109.

Hierna onderzoeke men de darmen, voorál op de plaats der beklemming; zijn deze vernauwd, zoo als door RITSCH is waargenomen (zie §. 92.), en is deze vernauwing van een aanmerklijk belang, dan moet men dezelve boven de vernauwing wegnemen, en eenen konstigen aars bewerken.

§. 110.

En daar wij ook gezien hebben, dat 'er tweederleije Breuken aan éene en dezelfde zijde kunnen plaats hebben, gelijk men op de aangehaalde plaatsen van VAN GEUNS (zie §. 84.), en MASSALIN (zie §. 85.) lezen kan, zoo moet men, in het eerste geval, de waterbreuk eerst ontledigen, alvorens men tot de twede overgaat; en, in het ander geval, moet men zich naar de omstandigheden gedragen, zonder daarbij eenen vasten regel te volgen, met inachtneming nogtans van al dat

gene wat wij, onzes erachtens, zoo duidelijk hebben aangetoond.

Hier mede vleijen wij ons den natuurlijken ſtaat der deelen, welke tot de Aangeborene Breuken betrekking hebben, met derzelver afwijkingen, benevens de aanleiding en voortduuring, en daarop volgende moeilijke en ſomtijds onmogelijke inbrenging dier Breuken, in meer gevorderden ouderdom, zoo wel als derzelver gevaarvolle konstbewerking duidelijk te hebben verklaard; gelijk wij vertrouwen de beste Ontleed- en Heelkundige waarneemingen, beſchrijvingen en afbeeldingen te hebben bijgebragt, welke bij erkende en beklemde Aangeborene Breuken behoorden te worden toegepast; terwijl wij alles, wat in ons vermogen was, hebben aangewend, om op de gevolgen, daaruit afgeleid, gegronde en nuttige voorſchriften tot de behandeling en kunstbewerking in dezen optegeven. Voords hebben wij, zoo veel mogelijk, getracht kort en duidelijk te zijn; en, is het ons gelukt op de rechte wijze aan het ons voorgeſteld doel te beantwoorden, het welk wij veilig en geheel aan het verlicht oordeel der

ervarene en kundige Bezorgers dezer Nalatenſchap toevertrouwen, dan, voorzeker, ſmaken wij het ſtrelend genoegen van het lijdend menſchdom nuttig te zijn, en tot het maatſchaplijk heil mede iets te hebben aangebragt. Zijn 'er verdienstelijker mannen, wier arbeid beter aan het oogmerk voldoet, en dus den Eereprijs waardiger is, dan vergenoegen wij ons met de bewustheid van ons zelven nuttig geweest te zijn, en roepen hun met een welmenend hart toe:

Quam pulchrum et quam jucundum, post mortem utilis esse!

*

BERICHT.

Bij de, door bijzondere omſtandigheden, tot hiertoe vertraagde uitgave der Hoogduitſche Prijsantwoorden der Heeren RUDTORFFER *en* CREVE, *gelijk ook van dat des Geneesheers* DIJLIUS, *wordt intusſchen, tot eenige vergoeding, de onlangs bekroonde en hier voorafgaande Verhandeling van den Heere* VAN INGEN, *over de Aangeborene Breuken, aangeboden; dewelke, tot een tweede ſtuk van het vijfde Deel dezer Gedenkſchriften moetende dienen, tot dat einde, van eene afzonderlijke Tijtel vergezeld gaat.*

Dit Bericht moet agter bladz. 86 geplaatst en bij het inbinden van het vijfde Deel, weg gelaten worden.